

Scenariusz lekcji bibliotecznej **Życie codzienne i kultura w czasach PRL.**

Odbiorca: uczniowie klas 7, 8 szkoły podstawowej oraz klas szkół ponadpodstawowych

Cele:

1. Poznanie zagadnień związanych z kulturą i życiem codziennym w czasach PRL
2. Poznanie zasobów i przeszukiwanie Narodowego Archiwum Cyfrowego oraz NINATEKA i innych portali o badanej epoce.
3. Rozwijanie kompetencji cyfrowych uczniów w realizacji podstawy programowej i kształcenia ogólnego

Lekcja jest zachętą do poszerzenia wiedzy na temat codzienności PRL, zwłaszcza kultury masowej. Zachęca do przeszukiwania portali poświęconych historii najnowszej oraz do wyrażania swojego spojrzenia na badany temat. Zadania są po części skierowane na pracę ucznia online a po części na pracę analogową, tj. do sięgnięcia po drukowane publikacje z zasobu Biblioteki Pedagogicznej w Pile, mam na myśli czasopisma oraz książki. Zadania poniższe można wybrać selektywnie.

Poniżej kilka porad dla uczniów i nauczycieli, przygotowanych przez *Portal Szukaj w Archiwach*, które ułatwią wyszukiwanie materiałów do prezentacji, kolekcji w serwisie Szukaj w Archiwach.

1. Zerknij na tutorial jak tworzyć kolekcję w Szukaj w Archiwach: bit.ly/2Jd7Gw2
2. Na początek sprawdź **hasło**. Wpisz daną frazę, której szukasz (np. PRL, obchody Święta 1 Maja, pochód pierwszomajowy, wiec, propaganda, afisz)
3. Zauważ szukanie do **dat** Polski powojennej (1945-1989). Po lewej stronie w kolumnie „Filtruj wyniki” zjedź do „Data/okres”, zaznacz opcję „Data od do” i wpisz konkretne daty. Pamiętaj zjechać myszką w dół i zaakceptować filtr niebieskim przyciskiem „Zobacz”
4. Możesz filtrować wyszukiwanie także przez włączenie opcji „tylko zdjęcia i skany” w kolumnie „Filtruj wyniki”.
5. Pomyśl, czy znasz nazwę **miejsca**, w którym odbywało się wydarzenie, którego szukasz (np. pochód pierwszomajowy - Plac Defilad)
6. Przypomnij sobie, czy znasz nazwy **budynków** z czasów PRL, konkretnego sklepu (np. Supersam), osiedla z tamtych czasów (np. osiedle Nowa Huta, Muranów)
7. Może pamiętasz **znane postaci**, polityków, aktorów czy pisarzy, które mogły brać udział w wydarzeniu, które szukasz (np. Bolesław Bierut). Weź też pod uwagę **postaci anonimowe** (np. hutnik, górnik). Pamiętaj tutaj o filtrze datowym
8. **Wskazówka:** najwięcej zdjęć z PRL-u znajdziecie w zbiorach **Narodowego Archiwum Cyfrowego** w archiwach Grażyny Rutowskiej, Zbyszka Siemaszki i Socjalistycznej Agencji Prasowej. Warto je dokładnie przejrzeć!

Archiwum Grażyny Rutowskiej: bit.ly/2QJzA70

Możecie ułatwić sobie szukanie wchodząc w tym zespole w zakładkę „Serie”, a następnie wybrać np. „Przemysł”, a dalej konkretną jednostkę np. „Zakład Produkcyjny Przedsiębiorstwa Handlu Zagranicznego „Hortex” w Górze Kalwarii” – pojawi się wtedy cały zbiór zdjęć pod tym tytułem.

Archiwum Zbyszka Siemaszki: bit.ly/2WFhkiI

Archiwum Socjalistycznej Agencji Prasowej: bit.ly/2UbyVx1

Pomoce naukowe: zerknijcie też do wydawnictw albumowych NAC na temat PRLu.

Album „Warszawa Siemaszki” bit.ly/39gkz2W

Album „PRL Grażyny Rutowskiej” bit.ly/3dseXFS

Pamiętajcie o tym, aby wpisywać polskie znaki.

Zadanie 1. Szukaj w Archiwach

Stwórz prezentację lub kolekcję na wybrany temat. Możesz poszukać na portalu *Szukaj w Archiwach*, a zwłaszcza w *Archiwum Grażyny Rutowskiej* (sygnatura 40) oraz *Archiwum Zbyszka Siemaszki* (sygnatura 3).. Kieruj się instrukcją opracowaną przez portal SwA. Prezentacja może liczyć do 20 slajdów. Jeśli nie rozpoznasz np. znanej postaci czy tematu spytaj osoby starszej, znającej tę epokę. Odpowiednio zatytułuj prezentację oraz zaznacz przy zdjęciu (zdjęciach), kto jest ich autorem, kogo lub co przedstawiają, jeśli będziesz miał taką informację.

Tematy do wyboru, dotyczące PRL.

1. Kultura i życie codzienne. znani aktorzy, reżyserzy, pisarze.
2. Kina, teatry (obsługa teatru (np. praca suflera), fotografie teatrów kino, ich wygląd, nazwy kolejki po bilety) akcje kulturalne, czytelnicze
3. radio – słuchowiska,
4. telewizja, programy telewizyjne, dla dzieci
5. muzyka: poważna, popularna
6. Koncerty, przedstawienia, konkursy
7. Restauracje, Kawiarnie w (Archiwum Zbyszka Siemaszko nr 6.18
8. Gospodarstwo domowe
9. Handel - sklepy, kioski
10. Restauracje, kawiarnie, bary
11. Rodzaje pojazdów drogowych
12. Moda

Zadanie 2. Kultura masowa, sztuka użytkowa

Wejdź na stronę Muzeum PRL <http://www.mprl.pl/> zaznacz zdjęcie główne *Zbiory Muzeum PRL online Zapraszamy do oglądania*. Na otworzonej stronie *Katalog Zbiorów Muzealnych* wybierz *Kolekcje*. Proponuję Kolekcje: *Kultura Materialna, Plakaty, Wzornictwo przemysłowe*. Utwórz prezentację na podstawie wybranych zdjęć z jednej z kolekcji (do 20 slajdów). Nie zapomnij podać informacji o zawartości zdjęcia, z jakich lat pochodzi przedmiot. Co cię zainteresowało w tych zdjęciach? Jakie masz refleksje?

Zadanie 3. Sztuka użytkowa PRL.

Wejdź na stronę *Muzeum Życia w PRL (Muzeum Życia Minionej Epoki)* <https://mzprl.pl/> Zapoznaj się z ofertą tej placówki. Stwórz prezentację wybranych zdjęć z linków *Galeria*, *Rekwizytornia*, *Wycieczki Nysami*. Napisz co zaniekawilo cię w tej opowieści.

Zadanie 4. Zasoby NINATEKA w temacie PRL

Na stronie NINATEKA <https://ninateka.pl/> na wyszukiwarce wpisz tytuł filmu dokumentalnego Judyty Fibiger *Political Dress*. Znajdziesz tu informacje o tym, czy moda może być narzędziem walki albo powodować realne, społeczne zmiany? O tym, w co ubierano się w PRL opowiadają m.in. Barbara Hoff, Janusz Głowacki i Andrzej Wajda, znani fotografowie mody z czasów PRL :Tadeusz Rolke („To był faszystowski kraj”), Tomek Sikora, a także ciekawe relacje Kory Jackowskiej, Tomka Lipińskiego, i inne. Następnie opisz swoje refleksje na podstawie obejrzanego filmu.

Zadanie 5. Zasoby NINATEKA w temacie PRL

Na stronie NINATEKA <https://ninateka.pl/> na wyszukiwarce wpisz tytuł programu telewizyjnego *Jak się żyło w PRL? (Kultura głupcze!)*. Z rozmowy dziennikarza Kamila Dąbrowy z reżyserami Jerzym Gruzą, Olgą Lipińską, dyrektorem Instytutu Teatralnego Maciejem Nowakiem, dziennikarką Janiną Paradowską i fotografem mody Tadeuszem Rolke dowiesz się, czy w ogóle można mówić o jednym PRL czy istniały różne Polskie Ludowe? Jak się żyło twórcom za czasów komunistycznych? Czy PRL był okresem strachu i zniewolenia czy swobody i hojnego dotowania kultury przez państwo? Na te i inne pytania odpowiadają zaproszeni goście. Napisz swoje refleksje na ten temat, wspierając się poglądami gości tego programu.

Zadanie 6. Mity i stereotypy. Artykuł w czasopiśmie *Wiadomości Historyczne*

W oparciu o artykuł Jerzego Elsnera „Mity i stereotypy w PRL” w czasopiśmie *Wiadomości Historyczne* 2004 r. (nr 2 s. 67- 88) przedstaw jakie funkcjonowały mity i stereotypy w PRL (np. „dziewiczy początek”, „powrót do Macierzy”, „Żydo-komuna”, „studencki Marzec – robotniczy Grudzień”, „przywództwo partyjne”). Jakie treści za tym mitem/stereotypem kryły się?

Zadanie 7. FILM w PRL-u – Stanisław Bareja. Artykuł w czasopiśmie *Wiadomości Historyczne*

Dlaczego filmy Stanisława Barei są dobrym i ciekawym źródłem poznania obyczajów i warunków życia w PRL? Dlaczego choć powstały tak dawno nie straciły w większej części na swej aktualności i wciąż śmieszają? Na czym polegał *bareizm* i jakie filmy i seriale tego reżysera są największą krytyką systemu komunistycznego w Polsce? Informacje znajdziesz w ciekawym artykule Anny Tkaczyk *Filmy Stanisława Barei jako źródło do poznania PRL-u* w czasopiśmie *Wiadomości Historyczne* z 2006 r. nr 1 s. 9-19. Zapisz swoje przemyślenia na podstawie przeczytanego artykułu.

Zadanie 8. Filmy o PRL-u – po 2009 r. Artykuł w czasopiśmie *Kultura i Społeczeństwo*

Łukasz Krzyżanowski: *Obrazki z PRL: Portret epoki we współczesnym kinie* w czasopiśmie *Kultura i Społeczeństwo* 2010 nr 4 s. 185-195.

Autor artykułu w interesujący sposób podzielił filmy powstałe w Polsce po 2009 r., których akcja dzieje się w PRL-u : *Obrazy historyczne* i *Historie fikcyjnych bohaterów*. Napisz jakie filmy omawia autor. Opisz swoje refleksje zwracając uwagę jak temat PRL-u wplata się w fabułę tych produkcji.

Netografia

1. <https://ninateka.pl/> NINATEKA
2. <https://www.szukajwarchiwach.gov.pl/> Szukaj w Archiwach
3. <https://mzprl.pl/> Muzeum Życia w PRL
4. <http://www.mppl.pl/> Muzeum PRL

Literatura pomocnicza

1. Izabela Meyza, Witold Szablowski: *Nasz mały PRL: pół roku w M-3 z trwałą, wąsami i maluchem*. Kraków Znak, 2012
Małżeństwo autorów - dziennikarzy postanowili na pół roku przenieść się w realia lat 1981/1982 i zamieszkali w domu z wielkiej płyty, zrezygnowali z Internetu, komórek, a po Warszawie jeździli fiatem 126p. zabrali czytelników w sentymentalną podróż aby przyjrzeć się absurdom życia w PRL i dowiedzieć się czy teraz żyje się lepiej.
2. Hanna Świda-Zięba: *Młodość PRL. Portrety pokoleń w kontekście historii*. Kraków W wydawnictwo Literackie, 2011
Prof. Piotr Sztompka twierdzi w recenzji, że to lektura obowiązkowa dla współczesnej młodzieży. Wydawca pisze, że autorka, profesor socjologii, pedagog, pisząc o ludzkich sprawach życia codziennego porównuje obyczaje, zachowania, zastanawia się nad wyborami, cytuje indywidualne odpowiedzi, przytacza historie życia, przypominając o najważniejszych wydarzeniach z historii PRL
3. Marek Wierzbicki: *Młodość w PRL: najnowsze dzieje Polski*. Warszawa IPN, 2009
To opowieść o kolejach losów młodego pokolenia Polski Ludowej w wielu aspektach. Przedstawiony jest udział młodych ludzi w życiu politycznym PRL po obu stronach barykady – w organizacjach legalnych i nielegalnych. Przedstawione jest życie społeczne i kulturalne młodzieży, jej aspiracje i dążenia, a także jej życie codzienne. Seria „39/89”, w której wydano książkę, przeznaczona jest dla licealistów, studentów i wszystkich miłośników historii najnowszej.
4. Antoni Dudek: *PRL bez makijażu*. Kraków Znak, 2008
Książka jest zbiorem artykułów i krótkich esejów na temat historii politycznej PRL, sporów wokół komunistycznej przeszłości toczonych po 1989 r. Autor, politolog i historyk, odpowiada na pytania: jak to możliwe, że frekwencja w wyborach do Sejmu wynosiła 99%, czy wiemy, kto zabił księdza Popiełuszkę?, co zawdzięczamy Stalinowi, jakie były wyzwania przed prymasem Wyszyńskim, a jakie przed generałem Jaruzelskim? Czy Gomułka został usunięty wskutek precyzyjnie zorganizowanego spisku?
5. Błażej Torański: *Knebel. Cenzura w PRL-u*. Warszawa Zona Zero, 2016

Książka jest zbiorem rozmów z dziennikarzami, reżyserami, grafikami, kompozytorami i artystami estrady. Dzielą się swoimi wspomnieniami na temat kontaktów z cenzurą. Mówią o mechanizmach jakimi posługiwała się władza aby zmusić twórców do ustępstw, a wielu z nich do współpracy wśród rozmówców są Krzysztof Zanussi, Jan Pietrzak, Franciszek Maśluszczak, Adam Zagajewski, Ernest Bryll, Andrzej Rosiewicz.

6. Michał Zawadzki: *Śmiechu warte, czyli z czego śmiał się PRL. Krótki przewodnik po świecie „Misia” i nie tylko...* Warszawa EDIPRESSE, 2016
Książka jest przewodnikiem po świecie absurdów, znanym młodszym odbiorcom z filmów Barei, a starszym – z autopsji. Autor opisuje najciekawsze historie o serialach, filmach, kabaretach i estradzie z czasu PRL oraz ciągle funkcjonujących w mowie Polaków powiedzonkach. Cytuje wypowiedzi Bronisława Cieślaka, Jerzego Gruzy, Stanisława Tyma, Kazimierza Kaczora i Zofii Czerwińskiej.
7. Wojciech Kałużyński: *Niebieskie ptaki PRL-u.* Warszawa PWN, 2014
Autor, dziennikarz i krytyk filmowy opisuje barwne postaci szarego PRL-u, takie jak Marek Hłasko, Edward Stachura, Leopold Tyrmand, Zdzisław Maklakiewicz, Jan Himilbach, Agnieszka Osiecka, Janusz Głowacki, Marek Piwowski, Piotr Skrzynecki, Marek Nowakowski i inni. Ma. Opowiada o nich w anegdocie, weryfikuje mity z faktami, opowiada o miejscach, w których bywali, odkrywa nieznane oblicza PRL-u.
8. Piotr Łopuszański: *PRL w stylu pop.* Warszawa, Bellona 2016
Autor, z wykształcenia filozof, publicysta kulturalny i historyczny opisuje w przystępny sposób przemiany w obyczajach i popkulturze w kolejnych dekadach PRL. Opisuje najlepsze komedie, muzykę pop, komiksy, seriale telewizyjne, kryminały, tworząc nostalgiczny i sympatyczny obraz epoki. Cytuje charakterystyczne zwroty z filmów, które do dziś funkcjonują w mowie Polaków.

Opracowanie

Krystyna Szyszko
Biblioteka Pedagogiczna w Pile
Maj 2020 r.